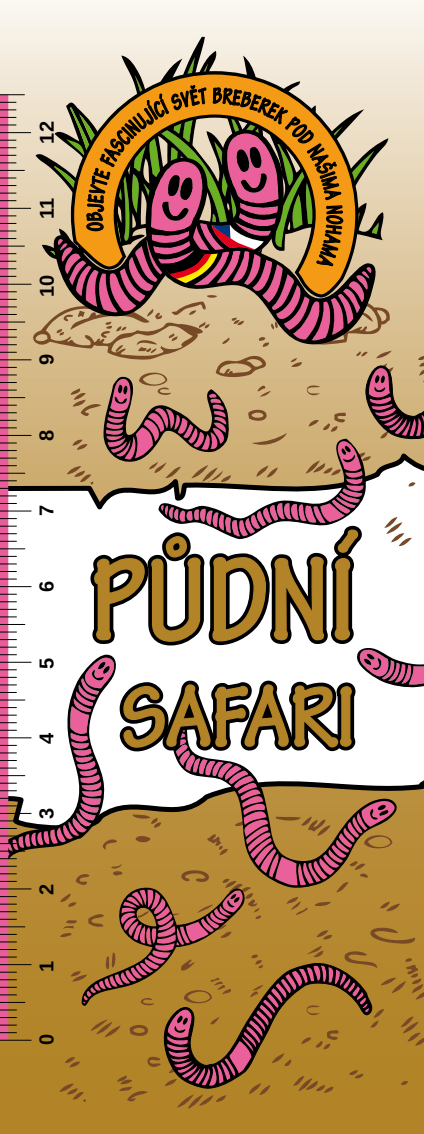
OBJEVTE FASCINUJÍCÍ SVĚT BREBEREK POD NAŠIMA NOHAMA
PŮDNÍ
SAFARI
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Slovníček

Edafon – společenstvo půdních živočichů. Představuje 1 % až 10 % organické hmoty v půdě.

Dekompozitor – půdní rozkladač. Rozkládá mrtvou organickou hmotu na jednodušší látky.

Detrit – neživá organická hmota v různém stupni rozkladu (odumřelé rostliny, listy, mrtvé dřevo, mršiny a odumřelé mikroorganismy, výkaly atd.)

Humus – nejúrodnější část půdy. Vzniká procesem zvaným humifikace z odumřelých zbytků rostlin, živočichů a mikrobů smíchaných s minerálním podílem půdy.

Kokon – obal vajíček některých druhů bezobratlých živočichů (např. žížala, pavouk).

Koprofág – živočich živící se exkrementy (výkaly) jiných živočichů (např. chrobák). Patří mezi půdní rozkladače.

Žížala obecná

(Lumbricus terrestris)

90-300mm

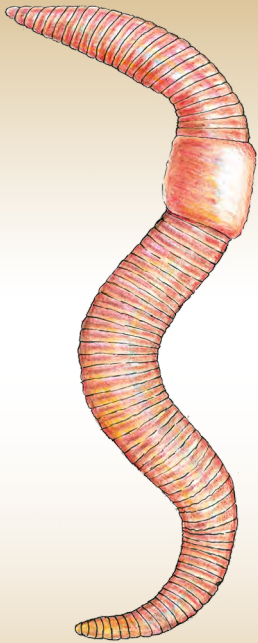

Žížala obecná

kmen: kroužkovci
třída: máloštětinatci

Tělo dělené na segmenty (kroužky). Zbarvení je různorodé podle druhu.

Detrit a různorodý organický materiál.

Epigeické (humus, hrabanka, opad) – malé, hnědočervené a pomalé. **Anektické** (půda až do hloubky 6m) – velké růžové s tmavou hlavičkou. Endogeické (minerální půda) – bledé, bezbarvé a rychlé.

V ČR žije více než 50 druhů žížal. Mají zásadní význam pro ekosystém většiny půd. Plní funkci **půdních inženýrů**, rozkládají a provzdušňují. Jsou hlavní nebo doplňkovou složkou potravy obrovské škály živočichů.

Stonožka škovorová

(Lithobius forficatus)

18-30mm

Stonožka škvorová

třída: stonožky

Lesklé rezavé až hnědé ploché tělo s dlouhými nitkovitými tykadly. Výrazná čočkovitá hlavička s kusadlovými nožkami. Tělo se skládá ze 16 článků a 15 párů nohou.
Na konci posledního tělního článku jsou vlečné nohy s obrannými žlázami. Je velmi rychlá a hbitá, loví v noci.

Drobní půdní živočichové (hmyz, svinky, a pavouci). **Zdatný lovec**, kořist ochromí jedem v kusadlových nožkách (pro člověka není nebezpečná).

V lesích, parcích, zahradách, pod kameny, kůrou, v pařezech, v hrabance.

Dožívá se až 2-3 let.
V ČR žije asi 6 druhů stonožek rodu *Lithobius*.

Zemivka žlutavá

(Geophilus flavidus)

20-60mm

Zemivka žlutavá

třída: stonožky

Dlouhé tenké leskle žluté až bělavé tělo – připomíná **zlatý řetízek**. Hlavička je tmavší od oranžové po hnědou. Nemá vyvinuté oči. Má více než 30 párů krátkých končetin. Pohybuje se velice hbitě a při vyrušení se snaží rychle ukrýt.

Drobní půdní živočichové a organické zbytky živočišného původu. Kořist ochromí jedem v kusadlových nožkách.

V hrabance, pod kameny a především v půdě až do hloubky 40 cm. Můžeme ji najít v lesích i v zahradách.

Někdy uváděná také pod názvem zemivka dlouhorohá.
V ČR žije 10 druhů zemivek rodu *Geophilus*.

Mnohonožka lesní

(Julus scandinavius)

až 400mm

Mnohonožka lesní

třída: mnohonožky

Tělíčko je **kruhovité** a lehce zploštělé z břišní strany. V případě ohrožení **se stočí do spirály**. Podobá se provázku s krátkými jemnými nožkami po stranách. Je relativně pomalá a nožky vytváří typický vlnivý pohyb - jako mexická vlna. Zbarvení může být od tmavě hnědé, přes rezavo-hnědou až po světle okrovou.

Detrit, odumřelé zbytky rostlin a listí.

V lesích, v zahradách i parcích. V hrabance, opadaném listí, pod kameny a kůrou stromů.

V ČR žije 78 druhů mnohonožek.

Plochule křehká

(Polydesmus complanatus)

15-23mm

Plochule křehká

třída: mnohonožky

Ploché tělo s postranními výrůstky připomínající **křidélka**. Rezavá až hnědá barva s tmavším středovým pruhem.
V ohrožení se stočí do podkovy.
Oči nejsou vyvinuty, orientuje se pomocí tykadel.

Detrit, odumřelé zbytky rostlin, tlející listí a houby.
Vlhké jehličnaté a smíšené lesy od nížin až po horské oblasti.

V hrabance, pod spadlými kmeny a kameny.

Plochule příměstská *(Polydesmus inconstans)* obývá prostředí výrazně ovlivněné člověkem a můžeme ji najít i na skládkách.

Svinule lesní

(Glomeris pustulata)

5-20mm

Svinule lesní

třída: mnohonožky

Název je odvozen od schopnosti **svinout se v ohrožení do kuličky**. Mají často výstražné zbarvení v podobě žlutých, oranžových nebo červených skvrn. Pohybují se pomalu a nejsou schopny pohybu do stran.

Detrit, odumřelé zbytky rostlin, tlející listí a houby.

V lesích, v listí, pod kůrou, pod kameny i v trávě. Preferují půdy bohaté na vápník, který posiluje jejich krunýř.

Může se plést se **svinkou** (také se dokáže stočit do kuličky), ale má více článků, 17-19 párů nohou a výstražné zbarvení.

Svinka obecná

(Armadillidium vulgare)

12-18mm

Svinka obecná

Podkmen: korýši
třída: rakovci

Lesklé oválné hnědé až kovově šedé tělo se žlutavým zabarvením na bocích.V případě ohrožení se **svine do kuličky**, chrání se tak i před vysušením.
Má 7 párů nožek.
Zadečkové články se zmenšují a poslední je rozdělen na 3 trojúhelníčky.

Detrit, odumřelé zbytky rostlin, tlející listí, houby a lišejníky.

Lesy, skalnaté stráně, parky i zahrady.
V hrabance, trávě, pod kameny a spadaným dřevem.
Nevadí jí sušší prostředí.

Může plést se **svinulí** (mnohonožka) nebo i **stínkou**, na rozdíl od které se dokáže svinout do kuličky.

Stínka obecná

(Porcellio scaber)

až 18mm

Stínka obecná

Podkmen: korýši
třída: rakovci

Oválné zploštělé světle až tmavě šedé tělo s 9 články a 7 páry nožek. Pancířový krunýř je vyztužen vápenatými solemi, které získává z prostředí (rozpadající se omítky a zdiva) a konzumací starých svleček.

Detrit, odumřelé zbytky rostlin a tlející listí.

Vlhká stinná místa a skuliny. Vyskytují se téměř všude, včetně sklepů a zídek domů, v hrabance, pod kameny a spadlými stromy.

Častý výskyt společně se svinkami, stínka ale nedokáže stočit tělo do kuličky.

V ČR žije také velmi podobná **stínka zední** *(Oniscus asellus)*.

Střevlík vrásčitý

(Carabus intricatus)

20-40mm

Střevlík vrásčitý

třída: hmyz
řád: brouci

Tělo je černé, štít a krovky s fialovo-modravým lesklým povrchem a výrazným vrásněním.

Predátor – loví slimáky, žížaly a různý hmyz. Za kořistí leze dokonce i na stromy. Dravá je i jeho larva.

Lesy, parky, zahrady, pod kameny, v listí nebo v mechu.

Střevlíků žije v ČR okolo 50 druhů, mají podobnou stavbu těla, ale různé barvy a velikosti. Patří mezi naše nejkrásnější brouky.

Kovařík kovový

(Selatosomus aeneus)

11-17mm

Kovařík kovový

třída: hmyz
řád: brouci

Nádherně kovově lesklé protáhlé tělíčko, barevně velmi proměnlivé (měděno-zelené, modrofialové až černé). V ohrožení přitisknou nohy těsně k tělu a dělají „mrtvého brouka". Jeho tmavě žlutým larvám se říká **drátovci**.

Larva požírá kořeny rostlin a hlízy brambor. Dospělec se živí nektarem a květy rostlin a stromů.

Larva žije v půdě, u kořenů rostlin. Dospělec obývá lesy, louky i zahrady.

V ČR žije 136 druhů kovaříků. Poznáte je podle typického tvaru těla a neobvyklého způsobu pohybu – dokáže za slyšitelného lupnutí vyskočit do výšky až 30cm.

Chroust obecný

(Melolontha melolontha)

40-50mm

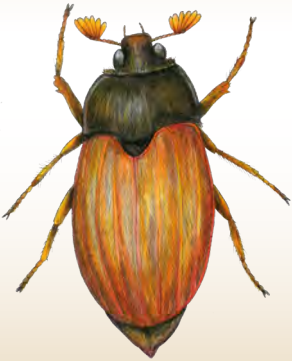

Chroust obecný

třída: hmyz
řád: brouci

Ponrava (larva) žije do zakuklení v půdě 3-5 let. Má zavalité bělavo-žluté tělo s tmavší lesklou hlavou. Dospělý brouk se líhne na jaře a žije pouze 2 měsíce.

Ponrava požírá kořeny různých rostlin, což může vést k jejich oslabení nebo odumírání.

V půdě u kořenů rostlin – pole, parky, zahrady, záhony.

Může se plést s ponravou **zlatohlávka zlatého** *(Cetonia aurata)*, který má kratší nohy a kulatější zadeček. Často je k nalezení v kompostu, kde pomáhá rozkládat bioodpad.

Hrobařík obecný

(Nicrophorus vespillo)

12-22mm

Hrobařík obecný

třída: hmyz
řád: brouci

Nápadné oranžovo-černé pruhy na krovkách. Výstražné zbarvení, které varuje případné predátory. Mrtvolky všeho druhu vyhledá čichem a zahrabává je pod zem – proto jméno hrobařík. O nalezené mršiny často bojuje s ostatními hrobaříky.

Dospělec je dravý a pronásleduje larvy much a jiný hmyz na zdechlinách. **Larvy jsou nekrofágní** – tedy živí se mršinami.

Lesy, zahrady, parky i otevřená krajina, cíleně vyhledává mršiny uhynulých zvířat.

Je jedním z mála druhů brouků, který pečuje o své larvy. V této době jsou samičky mrchožravé. V ČR žije 6 druhů hrobaříků rodu *Nicrophorus*.

Chrobák lesní

(Anoplotrupes stercorosus)

12-20mm

Chrobák lesní

třída: hmyz
řád: brouci

Zavalité lesklé tělo modročerné kovové barvy. Štít je hladký, krovky podélně rýhované.

Koprofág – živí se výkaly, hnijícími houbami, případně mršinami, které zahrabávají do půdy.

Lesy, pastviny a cesty – tam, kde je k nalezení dostatek potravy.

Tvoří a valí kuličky trusu. Chrobáci jsou neuvěřitelně silní. Dokáží uzvednout náklad víc než 1000x těžší než jejich vlastní váha (2-4g). Patří mezi **10 největších siláků světa**. Neumí se sám otočit ze zad na břicho.

Chrobák jarní *(Trypocopris vernalis)* má krovky bez viditelných rýh.

Drabčík císařský

(Staphylinus caesareus)

15-20mm

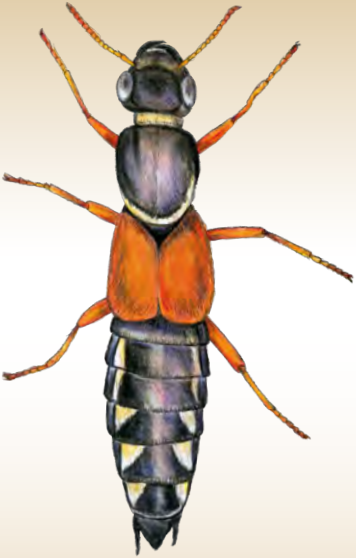

Drabčík císařský

třída: hmyz
řád: brouci

Typické **zkrácené krovky** a protáhlý pohyblivý článkovaný zadeček. Tmavé tělo s rezavými krovkami a světle žlutými chloupky.

Brouci i larvy se živí **detritem** a mršinami, ale přepadají i hmyz, žížaly a měkkýše.

Rozmanité ekosystémy, nejčastěji na mršinách zvířat. Vyskytuje se v letním období.

Drabčíků žije v ČR více než 1000 druhů, většina z nich je velmi drobná. Některé druhy žijí v houbách a jejich larvy způsobují „červivost".

Mnohé druhy v běhu ohýbají zadeček vzhůru a mohou tak připomínat **škvora**.

Škvor obecný

(Forficula auricularia)

až 15mm

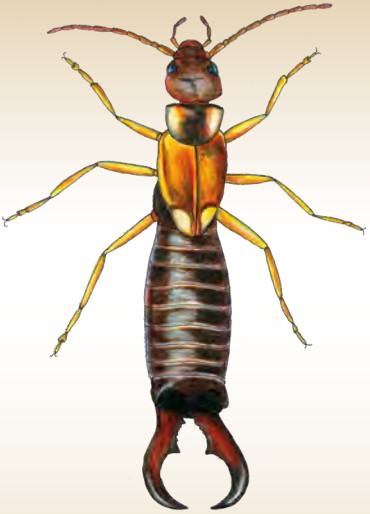

Škvor obecný

třída: hmyz
řád: škvoři

Výrazné **klíšťky na zadečku** používá především k páření a skládání křídel, která má schovaná pod krátkým krovkami.
Létá jen výjimečně.

Všežravec
– detrit
– drobní bezobratlí a jejich vajíčka. Užitečný jako lovec škůdců (mšice, vlnatky, svilušky a další)
– rostlinná potrava
– výhonky, květy, listy, plody.

Velmi rozšířený, v zahradách, parcích, lesích a loukách, vyhledává stinné úkryty a štěrbiny.

V ČR žije 7 druhů škvorů.

Ruměnice pospolná

(Pyrrhocoris apterus)

10-12mm

Ruměnice pospolná

třída: hmyz
podřád: ploštice

Oválné tělo s nápadnou červeno-černou kresbou, někdy se jí proto přezdívá vojáček. Nymfa má světlejší barvu.
Výstražné zbarvení varuje predátory.
Velmi společenský druh.

Saje převážně rostlinné šťávy (plody lípy). Živí se také mrtvými živočichy a vajíčky hmyzu.

V hojných počtech u pat stromů, v parcích, alejích a hřbitovech.

Při páření jsou spojeni zadečky, přičemž silnější samička táhne samečka za sebou. Páření může trvat celý den. Každá ruměnice má svoji jedinečnou kresbu.

V ČR žije ještě nevýrazně zbarvená **ruměnice hnědá** *(Pyrrhocoris marginatus)*.

Ploštička obecná

(Rhyparochromus vulgaris)

7-8mm

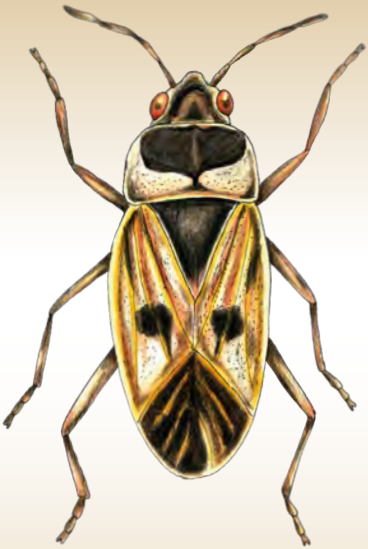

Ploštička obecná

třída: hmyz
podřád: ploštice

Někdy označována také jako **pozemka obecná**. Oválné tělo s hnědo-černou kresbou, které připomíná africký štít. Drobná podlouhlá nenápadná ploštice.

Saje převážně rostlinné šťávy a vysává semena různých rostlin.

Vyhledává suchá stanoviště, na zemi i na kmenech stromů, v suchých trávnících. Koncem léta se obvykle shromažďuje ve skupinách a hledá úkryt.

Každá má svoji jedinečnou kresbu. V ČR žije přibližně 900 druhů **ploštic**. Ploštice mají bodavě sací ústní ústrojí.

Sekáč obecný

(Oligolophus tridens)

tělo 4-8mm

Sekáč obecný

třída: pavoukovci
řád: sekáči

Sekáč není pavouk. Netvoří sítě, nemá snovací ani jedové žlázy. Kulaté zavalité tělo (srostlá hlavohruď se zadečkem). Má 2 oči a velmi dlouhé tenké nohy, které se mohou velmi snadno uvolnit - je to součást sebezáchovy. Noha sebou po odlomení dlouho seká, proto získal své jméno.

Všežravec – loví hmyz a drobné bezobratlé. Živí se také rostlinami, houbami, zdechlinami a neživým organickým materiálem.

V lesích, lukách, parcích, zahradách, budovách. Leze po zemi, stromech i zdech.

V ČR žije 37 druhů sekáčů.

Slíďák hajní

(Pardosa lugubris)

tělo okolo 10 mm

Slíďák hajní

třída: pavoukovci
řád: pavouci

Má urostlé chlupaté tělo se silnýma nohama. Zdatný lovec, který udržuje rovnováhu v přírodě. Jako vlk zaútočí na kořist rychlým výpadem a aktivně ji pronásleduje. Nestaví sítě.

Predátor – loví převážně hmyz, drobné bezobratlé a jiné pavouky.

Preferuje suché oblasti a otevřená prostranství, louky, lesy, pole, parky, zahrady.

Samička nosí kokon mláďaty a po vylíhnutí je vozí na zadečku, než se osamostatní.
V ČR žije 64 druhů slíďáků. Vzácný **slíďák tatarský** *(Lycosa singoriensis)* je největší pavouk Evropy.

Páskovka hajní

(Cepaea nemoralis)

ulita: výška 18 mm
délka 23 mm

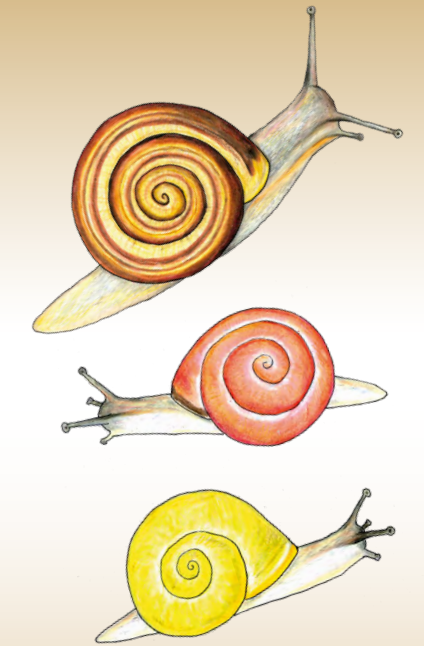

Páskovka hajní

třída: plži
čeleď: hlemýžďovití

Ulity jsou často pestře zbarvené s výraznými hnědými pruhy, mají **mnoho barevných variant,** třeba i čistě žluté, růžové či tmavě hnědé. Ulita má většinou 5 podélných **pásků**.
U některých jedinců mohou některé pásky zcela chybět nebo splývat dohromady.
Dožívá se až 4 let.

Preferuje rostlinnou potravu – listy, stonky i plody.

Nejaktivnější po dešti a za ranní rosy. Vyhledává vlhká místa s dostatkem vegetace, na okrajích lesů, v parcích a zahradách.

V ČR se vyskytují 3 druhy páskovek: páskovka keřová, páskovka hajní a páskovka žíhaná.

Slimák největší

(Limax maximus)

120-180mm

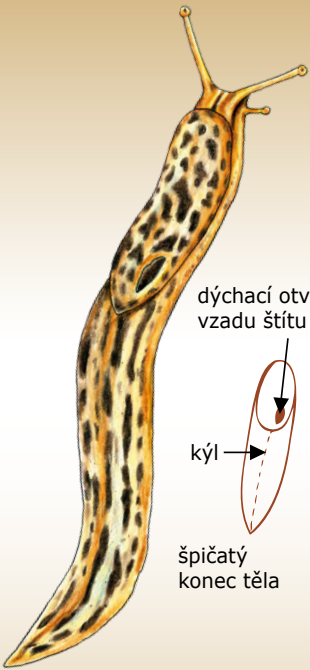

Slimák největší

třída: plži
čeleď: slimákovití

Bělavě šedavý slimák s výraznou **leopardí** kresbou, ale může mít spoustu dalších barevných variací. Na rozdíl od plzáků má kýl, špičatý konec těla a dýchací otvor vzadu štítu.

Všežravec – rozkládající se rostliny, listy, plody, houby, mršiny zvířat a výkaly. Požírá vajíčka jiných plžů, například plzáků španělských, slimáků a hlemýžďů.

V zahradách, parcích i lužních lesích. Přes den se ukrývá pod kameny, dřevem a jinými předměty. Ven vylézá až v noci nebo za deštivého počasí.

V ČR žije více než 30 druhů slimáků a plžů bez schránek.

Plzák lesní

(Arion rufus)

120-180mm

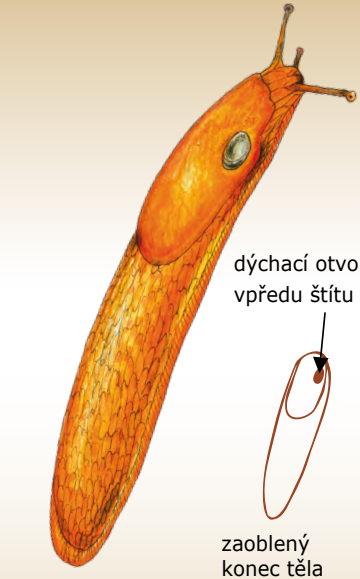

Plzák lesní

třída: plži
čeleď: plzákovití

Zbarvení je variabilní, od zářivě rezavých, přes hnědé až černé. Oranžový lem okolo nohy bývá vidět i u tmavě zbarvených jedinců. Tělo je výrazně zvrásněné.
Dožívá se 3-5 let.

V přírodě má funkci uklízeče. Živí se rostlinnou potravou, houbami mršinami a výkaly.

V různých typech lesů, na mýtinách, vzácněji i v zahradách a parcích. Přes den se ukrývá pod kameny, kusy dřeva nebo v listí. Vylézají teprve za soumraku nebo po dešti.

Může se plést dalšími plzáky rodu Arion, především s invazním **plzákem španělským** *(Arion vulgaris)*.

Vysvětlivky

Ikony	
	velikost živočicha
	výrazné znaky
	potrava živočicha
	výskyt živočicha
	podílí se na tvorbě humusu
	zajímavosti
	možná záměna
	žije na zemi
	žije v hrabance
	žije v půdě

STREVLIK

LANDKREIS GÖRLITZ

NATURSCHUTZZENTRUM ZITTAUER GEBIRGE

Kresby a text: Eliška Jáčová
Grafika a sazba: Eduard Bílkovský

2025

Dostupné v české a německé verzi.
Erhältlich in tschechischer und deutscher Sprache.

Interreg

Kofinanziert von der Europäischen Union
Spolufinancováno Evropskou unií
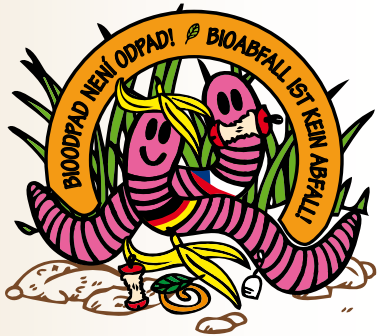
Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko